

Mot en grønn og bærekraftig spesialisthelsetjeneste

Av adm.dir. Stig A. Slørdahl, Helse Midt-Norge RHF. Kronikken ble skrevet for og publisert i Onknytt 3. februar 2020

I flere år har spesialisthelsetjenesten arbeidet godt med å redusere virksomhetenes belastning på klima og miljø, og for å redusere vårt forbruk av ressurser.

Å forbedre egen miljøprestasjon har lenge vært et mål og noe vi i spesialisthelsetjenesten har jobbet systematisk med. I 2018 var alle helseforetak i landet miljøsertifisert i henhold til standarden NS-EN ISO 14001 og for første gang ble det fremstilt et felles klimaregnskap for helseforetakene. Fokus på redusert forbruk er ikke bare positivt for miljøet, men også for økonomien til helseforetakene.

Vi ønsker ikke at behandling av norske pasienter skal bidra til dårligere helse for ansatte som produserer varer for norske sykehus i andre land. Å følge opp menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter hos våre leverandører er derfor viktig. Samtidig er de regionale helseforetakene pådrivere for å motvirke korrupsjon og misligheter, både i egne sykehus og overfor leverandører og samarbeidspartnere. Korrupsjon har store omkostninger for samfunnet og kan også gå ut over helseforetakenes kapasitet og/eller evne til å sikre god kvalitet på tjenestene til pasientene.

Punktene ovenfor – klima og miljø, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og antikorrupsjon – er kjerneområdene i en rapport om samfunnsansvar i spesialisthelsetjenesten utgitt i 2019. Rapporten er den første av sitt slag og avsender er alle de fire regionhelseforetakene.

Selv om samfunnsansvar – og spesielt klima og miljø – er noe spesialisthelsetjenesten lenge har jobbet med, er rapporten et direkte svar på et av styringskravene fra regjeringen i 2017 (Stortingsmelding 27, 2013-2014), med spesifikke forventninger knyttet til de nevnte kjerneområdene. Rapporten omfatter alle helseforetakene i Norge, i tillegg til de felleseide selskapene, og gir en viktig pekepinn på hva spesialisthelsetjenesten bør fokusere ekstra på i årene som kommer.

Helseforetakenes klimaregnskap viser at 74 prosent av CO₂-utslippet fra spesialisthelsetjenesten er knyttet til energiforbruk, altså oppvarming eller kjøling av bygg. For Helse Midt-Norges del er prosentandelen 80 prosent. Energiforbruk har konsekvenser for natur og miljø, og et viktig miljøtiltak er nettopp å spare energi og å finne gode løsninger som hindrer vekst i energibruken.

I vår region har vi jobbet med ulike løsninger for å oppnå dette. Eksempelvis kjøper St. Olavs hospital HF noe elektrisk kraft med opprinnelsesgaranti, noe som gir lavere CO₂-faktor enn vanlig elektrisk kraft. Opprinnelsesgarantier er en merkeordning for elektrisitet for å vise strømkunden at en mengde kraft er produsert fra en spesifisert energikilde. Ordningen ble innført med EUs første fornybardirektiv i 2001 for å gi forbrukere et valg mellom fornybar

kraft og ikke-fornybar kraft. St.

Olavs har også flere nye bygg med lavt energibehov, blant annet er Kunnskapsenteret bygget etter passivhusstandarden. St. Olav bruker også en stor andel fjernvarme og fjernkjøling til sine bygg.

I Helse Nord-Trøndelag HF utredet de i 2018 ulike Enøk-tiltak for å redusere energiforbruket. Noen av tiltakene ble gjennomført i 2019, som en investering i en større varmepumpe på Sykehuset Levanger. Det er også satt av midler til fremtidige investeringer basert på de tiltakene som ble utredet. Helse Møre og Romsdal HF har utredet oppgradering av fasaden til Ålesund sykehus. Energiberegningen viser en teoretisk energibesparelse på omtrent 410 000 kWh i året. Videre har det vært arbeidet med salg av gamle bygg, noe som vil gi redusert oppvarmingsbehov.

Fra og med 1. januar i år endret Helsedirektoratet finansieringssystemet for polikliniske konsultasjoner slik at disse nå er likestilt med poliklinisk oppmøte. Det vil gi økte samfunnsøkonomiske og miljømessige gevinster. Helse Midt-Norge er langt framme innen satsingen på medisinsk avstandsoppfølging, og regionen har flere spennende og nyskapende prosjekt hvor pasienter blant annet får helsehjelp via mobil og nettbrett, med videokonsultasjoner med pasienten i hjemmet. To andre prosjekt er avansert hjemmesykehus for barn med kreft ved St. Olavs hospital, et tilbud som allerede er innført i Helse Nord-Trøndelag, og intravenøs antibiotikabehandling i hjemmet, i regi av Helse Møre og Romsdal.

I samarbeid med sykehusene i regionen har Sykehusapotekene i Midt-Norge arbeidet aktivt for å hindre at legemidler havner i naturen. I første rekke ved å redusere mengden legemiddelavfall, dernest ved å sikre at avfallet håndteres på en måte som hindrer utslipp i miljøet. Sykehusapotekene driver også et opplysningsarbeid for å informere hjemmeboende pasienter om at legemiddelavfall ikke må kastes i husholdningsavfall eller toalettet. Det kan i stedet leveres kostnadsfritt til sykehusapoteket for destruksjon. For øvrig en aktivitet som blir kontinuerlig målt ved sykehusapotekene.

Et annet viktig tiltak for å redusere utslipp av klimagasser fra oppvarming av bygninger, er utfasingen av oljefyring i helseforetakene. Fra 1. januar 2020 blir det forbudt å bruke mineralolje til oppvarming av bygninger. For sykehusbygninger med døgnkontinuerlig pasientbehandling skal utfasingen skje innen 1. januar 2025. Forbudet vil redusere utslipp av klimagasser, samtidig som hensynet til forsyningssikkerheten ivaretas. I 2018 hadde helseforetakene i landet et totalt forbruk av fyringsolje på 1 433 758 liter. Det tilsvarer et utslipp på 3 828 tonn CO₂.

Målet om en bærekraftig samfunnsutvikling, både lokalt og globalt, er reflektert gjennom FNs bærekraftsmål som Norge skal følge opp. Her kan også spesialisthelsetjenesten bidra. Mange av initiativene for å begrense utslipp av klimagasser er avhengige av at utslipp og reduksjoner blir kvantifisert, overvåket og rapportert på en enhetlig måte, slik vi nå er i gang med. Samtidig er det viktig hva hver enkelt avdeling og ansatt bidrar med; enten det er digitale møter i stedet for flyreiser, miljøvennlig transport foran privatbil til jobb, forslag til gode klimaprojekt – eller rett og slett større fokus på miljøperspektivet i jobbhverdagen. Det siste er det spesielt viktig at alle ledere bidrar med å sette på dagsorden.